

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียของผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสีย ที่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้ใช้บริการในการเก็บค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย และศึกษาความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียของผู้ใช้บริการที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน ซึ่งปัจจัยทางเศรษฐกิจที่นำมาศึกษา ได้แก่ อาชีพ รายได้ และจำนวนผู้อยู่อาศัยในครัวเรือน ส่วนปัจจัยทางสังคม ที่นำมาศึกษา ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำ เจตคติที่มีต่อปัญหาน้ำเสีย และความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา น้ำเสีย เพื่อให้ทราบถึงความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียของผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสียและความคาดหวังของผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสียด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม ทำให้สามารถนำผลการศึกษามาเป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดแนวทางในการกำหนดนโยบายการจัดการปัญหาน้ำเสียของเทศบาลนครเชียงใหม่ และเพื่อนำผลการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดการปัญหาน้ำเสียสำหรับโครงการอื่นๆ ต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากประชากรกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่จำนวน 5 ตำบล ประกอบไปด้วย ตำบลป่าตัน ตำบลช้างม้อย ตำบลหายยา ตำบลช้างคลาน และตำบลสุเทพ ซึ่งมีประชากรทั้งสิ้น 25,477 ครัวเรือน มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ให้บริการระบบบำบัดน้ำเสีย รวมทั้งสิ้น 395 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Systematic Random Sampling) และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้ และจำนวนผู้อยู่อาศัยในครัวเรือน ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำ เจตคติที่มีต่อปัญหาน้ำเสีย และความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา น้ำเสีย ข้อมูลเกี่ยวกับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียของประชาชน และข้อมูลความคาดหวังของผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสีย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่

(Frequencies) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance : ANOVA) ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสียที่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการบำบัด สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

จากการวิจัยความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้ใช้บริการในการเก็บค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย โดยพิจารณาจากลักษณะทั่วไปของประชากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ด้านอาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อปีของครัวเรือน และจำนวนผู้อยู่อาศัยในครัวเรือน ปัจจัยทางด้านสังคม ด้านความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำ เจตคติที่มีต่อปัญหาน้ำเสีย และความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา น้ำเสีย ความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย และความคาดหวัง ด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม พบว่ากลุ่มผู้ให้บริการที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีสถานภาพโสด มีอายุระหว่าง 21-30 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย รายได้เฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนระหว่าง 100,001-200,000 บาท/ปี และมีผู้อยู่อาศัยในครัวเรือน ระหว่าง 3-4 คน มีความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำในระดับมาก มีเจตคติไม่ดีต่อปัญหาน้ำเสีย และมีความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา น้ำเสียอยู่ในระดับมาก มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียในระดับมาก และมีความคาดหวัง ด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมจะดีขึ้นในระดับมาก เมื่อพิจารณาข้อมูลแยกเป็นรายข้อจะได้ผลการวิจัยดังนี้

5.1.1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชากร

ผลการวิจัยข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ให้บริการที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 395 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และมีสถานภาพโสดมากกว่าสถานภาพสมรส

เมื่อจำแนกตามอายุพบว่าส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี รองลงมา เป็นกลุ่มวัยทำงานมีอายุระหว่าง 31-40 ปี กลุ่มอายุระหว่าง 41-50 ปี กลุ่มอายุ 51 ปีขึ้นไป และกลุ่มอายุ 12-20 ปีตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด รองลงมาคือระดับอนุปริญญา ระดับมัธยมศึกษา/อาชีววะ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี และประถมศึกษาตามลำดับ

5.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจซึ่งประกอบไปด้วย อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อปีของครัวเรือน และจำนวนผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนแล้ว พบว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีอาชีพค้าขาย รองลงมาคืออาชีพรับราชการ อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน อาชีพธุรกิจส่วนตัว และนักศึกษาตามลำดับ

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรายได้เฉลี่ยต่อปีของครัวเรือน พบว่า กลุ่มผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนระหว่าง 100,001-200,000 บาท/ปี มีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 200,001-300,000 บาท/ปี กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 300,001-400,000 บาท/ปี กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 100,000 บาท/ปี กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 400,001-500,000 บาท/ปี และกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ย 500,001 บาทขึ้นไป ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำนวนผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนพบว่าส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 3-4 คน รองลงมาคือผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนที่มีจำนวนระหว่าง 5 - 6 คน ผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนระหว่าง 1 - 2 คน และผู้อยู่อาศัยในครัวเรือน 6 คนขึ้นไป ตามลำดับ

5.1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคม

1) ความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำ

ผลการศึกษาข้อมูลด้านความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำของกลุ่มผู้ใช้บริการที่ตอบแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำในระดับมาก รองลงมาคือกลุ่มผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำในระดับปานกลาง และกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำอยู่ในระดับน้อย โดยข้อที่กลุ่มผู้ใช้บริการมีความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำมากเป็นอันดับหนึ่ง คือการแก้ปัญหาหน้าเสียในขั้นแรกทำได้ โดยการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเรื่องน้ำเสียแก่ประชาชน รองลงมาคือน้ำเสียในเขตเทศบาลมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากที่สุด และน้ำเสียในเขตเทศบาลมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ตามลำดับ

2) เจตคติที่มีต่อปัญหาน้ำเสีย

ผลการศึกษาข้อมูลด้านระดับเจตคติที่มีต่อปัญหาน้ำเสียของกลุ่มผู้ใช้บริการที่ตอบแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีเจตคติไม่ดีต่อปัญหาน้ำเสีย รองลงมาคือกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีเจตคติต่อปัญหาน้ำเสียในระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีเจตคติที่ดีต่อปัญหาน้ำเสียตามลำดับ

สำหรับข้อที่กลุ่มผู้ใช้บริการมีเจตคติต่อปัญหาน้ำเสียในทางลบมากเป็นอันดับหนึ่งคือ น้ำในแม่น้ำลำคลองที่มีสิ่งสกปรกเจือปนจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ส่วนข้อที่มีระดับเจตคติทางลบต่อปัญหาน้ำเสียอยู่ในระดับรองลงมาคือ ข้อ 10 และข้อ 3 ปัญหาน้ำเสียก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน และปัญหาน้ำเสียในเขตเทศบาลส่งผลให้คุณภาพน้ำที่จะนำไปทำน้ำประปาเสื่อมลง ตามลำดับ

3) ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย

ผลการศึกษาระดับความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียของกลุ่มผู้ใช้บริการที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในระดับมาก รองลงมาคือความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียอยู่ในระดับปานกลาง และสุดท้ายคือมีความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียอยู่ในระดับต่ำ

กลุ่มผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญร่วมมือในการแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำในระดับสูงเป็นอันดับหนึ่ง ในข้อที่ว่า ท่านเห็นว่าปัญหาน้ำเสียที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไข รองลงมาคือ ท่านคิดว่าประชาชนทุกคนควรมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาน้ำเสีย และ ท่านคิดว่าระบบบำบัดน้ำเสียของชุมชนจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ตามลำดับ

5.1.4 ข้อมูลเกี่ยวกับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย

ผลการศึกษาระดับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียของกลุ่มผู้ใช้บริการที่ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียในระดับมาก รองลงมาคือกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียในระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียในระดับน้อย

ผลการศึกษาข้อมูลด้านความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียของกลุ่มผู้ใช้บริการที่ตอบแบบสอบถาม พบว่าข้อที่แสดงถึงความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียมากเป็นอันดับหนึ่งคือ ถ้าเทศบาลมีการปรับปรุงท่อระบายน้ำทิ้งและคูคลองท่านยินดีที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียในราคาที่สูงกว่า 50 บาท ลำดับที่สองการเก็บค่าธรรมเนียมเป็นสิ่งที่ผู้สร้างมลภาวะควรให้ความร่วมมือ สำหรับข้อที่แสดงถึงความเต็มใจที่จะจ่ายมากลำดับที่สาม มี 2 ข้อ

คือ ถ้าเทศบาลทำการติดตั้งระบบท่อรองรับน้ำเสียให้แก่ทุกครัวเรือนในเขตเทศบาลท่านยินดีที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียในราคาที่สูงกว่า 50 บาท และท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่เทศบาลจัดเก็บค่าบำบัดน้ำเสีย

5.1.5 ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้ใช้บริการด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาข้อมูลระดับความคาดหวังของผู้ใช้บริการด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม พบว่ากลุ่มผู้ให้บริการส่วนใหญ่มีความคาดหวังว่าสุขภาพอนามัยและปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองจะดีขึ้นในระดับมาก รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างที่มีความคาดหวังว่าสุขภาพอนามัยและปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองจะดีขึ้นในระดับปานกลาง และท้ายที่สุดคือกลุ่มตัวอย่างที่มีความคาดหวังว่าสุขภาพอนามัยและปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองจะดีขึ้นในระดับน้อย

ผลการศึกษาข้อมูลด้านความคาดหวังด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม พบว่ากลุ่มผู้ให้บริการมีระดับความคาดหวังมากเป็นอันดับหนึ่งในเรื่อง หลังจากท่านจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียท่านมีความคาดหวังด้านสุขภาพอนามัยว่าสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นจะดีขึ้น ส่วนข้อที่กลุ่มผู้ให้บริการมีความคาดหวังรองลงมาคือ หลังจากท่านจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียแล้วท่านมีความคาดหวังด้านสุขภาพอนามัยว่าจะช่วยป้องกันปัญหาแหล่งน้ำสะอาดที่มีการปนเปื้อนจากน้ำเสีย และหลังจากท่านจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียแล้วท่านมีความคาดหวังด้านสุขภาพอนามัยว่าจะสามารถใช้ประโยชน์จากแม่น้ำปิงและคูเมืองได้อย่างปลอดภัยจากเชื้อโรคมมากขึ้น

5.1.6 ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสียที่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการบำบัดสามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานได้ดังนี้

จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการศึกษาความแตกต่างของความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียของผู้ใช้บริการที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันโดยพิจารณาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ ด้านอาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อปีของครัวเรือน และจำนวนผู้อยู่อาศัยในครัวเรือน ปัจจัยทางด้านสังคม ด้านความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำ เจตคติที่มีต่อปัญหาน้ำเสีย และความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา น้ำเสีย เปรียบเทียบกับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย พบว่าผู้ให้บริการที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจ

และปัจจัยทางสังคมที่แตกต่างกัน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงสามารถกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

ผู้ใช้บริการที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน พบว่า อาชีพที่แตกต่างกัน รายได้ที่ต่างกัน จำนวนผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนที่แตกต่างกัน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านผู้ใช้บริการที่มีปัจจัยทางสังคมแตกต่างกันพบว่าความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำที่แตกต่างกัน เจตคติที่มีต่อน้ำเสียแตกต่างกัน และความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่น้ำเสียที่แตกต่างกัน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาข้อมูลแยกเป็นรายข้อ ได้ผลการวิจัยดังนี้

สมมุติฐานข้อ 1 : ผู้ใช้บริการที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกัน

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยทางเศรษฐกิจซึ่งประกอบด้วยตัวแปรอิสระด้านอาชีพ ตัวแปรอิสระด้านรายได้ และตัวแปรอิสระด้านจำนวนผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนที่แตกต่างกัน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เนื่องจาก

ตัวแปรอิสระด้านอาชีพที่แตกต่างกัน พบว่ากลุ่มผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกัน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียแตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้ใช้บริการที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียมากกว่ากลุ่มอื่นๆ และกลุ่มผู้ใช้บริการที่ประกอบอาชีพค้าขาย มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ และเมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) พบว่า อาชีพธุรกิจส่วนตัว อาชีพข้าราชการ และอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่าง จากอาชีพค้าขาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตัวแปรอิสระด้านรายได้ที่แตกต่างกัน พบว่ากลุ่มผู้ใช้บริการที่มีรายได้ต่างกัน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีของครัวเรือน 300,001 - 400,000 บาท/ปี มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียมากที่สุด และกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนต่ำกว่า 100,000 บาท/ปี มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียน้อยกว่า

กลุ่มอื่นๆ และเมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) พบว่ากลุ่มผู้ใช้บริการที่มีรายได้ต่ำกว่า 100,000 บาท/ปี มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้บริการกลุ่มอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตัวแปรอิสระด้านจำนวนผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนที่ต่างกัน พบว่ากลุ่มผู้ใช้บริการที่มีจำนวนผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนต่างกัน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนจำนวน 5 – 6 คน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียมากกว่ากลุ่มอื่นๆ และกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนจำนวน 1–2 คน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ และเมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) พบว่ากลุ่มผู้ใช้บริการที่มีผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนจำนวน 1–2 คน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนจำนวน 3–4 คน ผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนจำนวน 5–6 คน และผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนมากกว่า 6 คนขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้ใช้บริการที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจต่างกันมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ข้อที่ 1

สมมติฐานข้อ 2 : ผู้ใช้บริการที่มีปัจจัยทางสังคมแตกต่างกันมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกัน

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยทางสังคมซึ่งประกอบด้วยตัวแปรอิสระด้านความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำ ตัวแปรอิสระด้านเจตคติที่มีต่อปัญหาน้ำเสีย และตัวแปรอิสระด้านความร่วมมือในการแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำที่แตกต่างกัน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เนื่องจาก

ตัวแปรอิสระด้านความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำที่แตกต่างกัน พบว่ากลุ่มผู้ใช้บริการที่มีความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำต่างกันมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำมากมีความเต็มใจที่จะจ่ายมากกว่ากลุ่มอื่นๆ และกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำน้อยมีความเต็มใจที่จะจ่ายน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ และเมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) พบว่าผู้ใช้บริการที่มีความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำมากมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัด

น้ำเสียแตกต่างจากกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำปานกลาง และแตกต่างจากกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปรอิสระด้านเจตคติที่มีต่อปัญหาน้ำเสียที่แตกต่างกันพบว่ากลุ่มผู้ใช้บริการที่มีเจตคติต่อปัญหาน้ำเสียต่างกัน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีเจตคติไม่ดีต่อปัญหาน้ำเสียมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียมากกว่ากลุ่มอื่นๆ และกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีเจตคติที่ดีต่อปัญหาน้ำเสียมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ และเมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) พบว่าผู้ใช้บริการที่มีเจตคติไม่ดีต่อปัญหาน้ำเสียผู้ใช้บริการที่มีเจตคติปานกลางต่อปัญหาน้ำเสีย และผู้ใช้บริการที่มีเจตคติที่ดีต่อปัญหาน้ำเสียมีค่าคะแนนเฉลี่ยของระดับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปรอิสระด้านความร่วมมือในการแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำที่แตกต่างกัน พบว่ากลุ่มผู้ใช้บริการที่มีความร่วมมือในการแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำที่ต่างกัน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีความร่วมมือในการแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำในระดับสูง มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียมากกว่ากลุ่มอื่นๆ และกลุ่มผู้ใช้บริการที่มีความร่วมมือในการแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำในระดับต่ำ มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ และเมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) พบว่าผู้ใช้บริการที่มีความร่วมมือสูง ผู้ใช้บริการที่มีความร่วมมือปานกลาง และผู้ใช้บริการที่มีความร่วมมือต่ำมีค่าคะแนนเฉลี่ยของระดับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกันอย่างมีนัยสัมพันธ์ทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้ใช้บริการที่มีปัจจัยทางสังคมต่างกัน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ข้อที่ 2

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียของผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสียที่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการบำบัด ผลการศึกษาสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่ผู้ศึกษากำหนดไว้ดังนี้

5.2.1 ความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียของประชาชน

จากการวิจัยความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย ซึ่งทำการศึกษาจากระดับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียของกลุ่มผู้ใช้บริการ พบว่าผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย นอกจากนี้ราคาค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียไม่ควรสูงกว่า 50 บาท/เดือน/ครัวเรือน และหากเทศบาลต้องการเก็บค่าธรรมเนียมในราคาที่สูงกว่า 50 บาท/เดือน/ครัวเรือน เทศบาลควรปรับปรุงการบริการของระบบบำบัดน้ำเสียให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากการวิจัย พบว่าผู้ใช้บริการมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยูวดี นิรัตน์ตระกูล (2532) และปาริชาติ สอนใจ (2532) ที่พบว่าประชาชนมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบริการบำบัดน้ำเสีย และงานวิจัยของ พงษ์นรินทร์ ชื่นวงษ์ (2543) ที่พบว่าผู้เต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการเก็บและขนมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างที่มีความเต็มใจที่จะจ่ายอยู่ในระดับมาก มักเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูง มีผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนจำนวนมาก มีความรู้เรื่องมลพิษทางน้ำในระดับมาก มีเจตคติไม่ดีต่อปัญหาน้ำเสีย และมีความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา น้ำเสียในระดับสูง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้จากแนวคิดของ Sievert and Antal (1979) และ อรรถวรรณ เย็นใจ (2535) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายในแต่ละบุคคลว่าขึ้นอยู่กับตัวแปรต่างๆ เช่น เจตคติหรือทัศนคติที่มีต่อสังคม ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความถี่ในการใช้ทรัพยากร และรายได้

สำหรับราคาค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียในราคา 50 บาท/เดือน/ครัวเรือน สอดคล้องกับผลการวิจัยที่จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2534) ที่พบว่าประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมเฉลี่ยครัวเรือนละ 52.80 บาท แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของยูวดี นิรัตน์ตระกูล (2532) และเต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2533) ที่พบว่าประชาชนมีความเต็มใจที่จะจ่ายในราคาต่ำกว่า 50 บาท เนื่องจากเห็นว่าได้เสียภาษีให้รัฐแล้ว จึงควรเป็นหน้าที่ของเทศบาลที่ต้องจ่ายค่าดำเนินการเอง และการจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียจะทำให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้นส่งผลให้กำไรลดลง นับว่าเป็นมุมมองที่ขัดแย้งกับหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย เพราะการนำหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายมาใช้ ก็คือการนำต้นทุนการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมมาคิดในต้นทุน - กำไรด้วย

และหากเทศบาลจะเก็บค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียในราคาที่สูงกว่า 50 บาท กลุ่มตัวอย่างมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียในระดับมาก หากเทศบาลทำการปรับปรุงท่อระบายน้ำทิ้งและคูคลอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย นิสาชน ลีรัตนกร (2543) พงษ์นรินทร์ ชื่นวงศ์ (2543) และ จงรักษ์ นิมพงษ์ศักดิ์ (2536) ที่พบว่าความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมจะสูงขึ้นเมื่อเทศบาลมีการบริการที่ดีขึ้น หรือมีการปรับปรุงวิธีการจัดการให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียในระดับมาก เนื่องจากเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการอุปโภคบริโภคน้ำที่ผ่านการปรับปรุงคุณภาพน้ำให้ดีขึ้นโดยการบำบัดน้ำเสีย สอดคล้องกับผลการวิจัยของกองวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (2540) และจงรักษ์ นิมพงษ์ศักดิ์ (2536) ที่พบว่า การเก็บค่าธรรมเนียมจะได้ผลเมื่อผู้จ่ายเห็นว่าสิ่งที่จ่ายไปคุ้มกับการทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น ในขณะที่ผู้มีความเต็มใจที่จะจ่ายน้อย มักมองไม่เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของการใช้ทรัพยากร จึงไม่เห็นความสำคัญในการมีค่าธรรมเนียมในการใช้สิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรสิ้นเปลืองจนสิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรมได้

5.2.2 การศึกษาความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียของผู้ใช้บริการที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคมแตกต่างกัน

1) การเปรียบเทียบปัจจัยทางเศรษฐกิจกับระดับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสีย

ปัจจัยทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาเปรียบเทียบกับระดับความเต็มใจที่จะจ่าย ค่าบำบัดน้ำเสีย ได้แก่ อาชีพ รายได้ และจำนวนผู้อยู่อาศัยในครัวเรือน

จากการวิจัยพบว่าตัวแปรด้านอาชีพมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียสอดคล้องกับ เกวรักษ์ ณ เชียงใหม่ (2542) ที่พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อความเต็มใจที่จะจ่ายคือ อาชีพ และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านอาชีพกับระดับความเต็มใจที่จะจ่าย พบว่ากลุ่มผู้ใช้บริการที่มีอาชีพต่างกัน มีความแตกต่างในระดับความเต็มใจที่จะจ่าย และมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริชาติ สอนใจ (2533) กนกวรรณ ภิบาลสุข (2534) พงษ์นรินทร์ ชื่นวงศ์ (2543) ยวดี นีรัตน์ตระกูล (2532) และนิตยา วิรุฬรัตน์ (2528) ที่พบว่าบุคคลที่มีอาชีพต่างกัน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบริการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาข้อมูลอย่างละเอียดพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว

มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียมากกว่ากลุ่มอื่นๆ สอดคล้องกับการวิจัยของ สุวิทย์ ชอบเรื่องศิลป์ (2542) ที่พบว่า อาชีพธุรกิจส่วนตัวมีความเต็มใจที่จะจ่ายมากกว่าอาชีพอื่นเนื่องจากมีความสามารถที่จะจ่ายมากกว่าอาชีพอื่น แต่ขัดแย้งกับผลการวิจัยของ เกวรักษ์ ณ เชียงใหม่ (2542) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพรับราชการมีความเต็มใจที่จะจ่ายสูงกว่าอาชีพอื่น และขัดแย้งกับผลการวิจัยของ วณิชชา บุญเลื่อน (2543) ที่พบว่าอาชีพนักศึกษา มีความเต็มใจที่จะจ่ายมากกว่าอาชีพอื่นๆ

สรุปได้ว่าอาชีพที่แตกต่างกันทำให้เกิดความเชื่อ แนวคิด ทักษะ ทักษะ ความคิดเห็น และค่านิยมที่แตกต่างกัน เช่น อาชีพธุรกิจส่วนตัว หรืออาชีพข้าราชการ มีความเชื่อ ทักษะ ความคิดเห็นในทางบวกต่อสิ่งแวดล้อมจึงมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียมากกว่าอาชีพอื่น

จากการศึกษาพบว่าตัวแปรด้านรายได้มีความสัมพันธ์กับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย สอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ สอนใจ (2532) และเกวรักษ์ ณ เชียงใหม่ (2542) ที่พบว่ารายได้มีความสัมพันธ์กับความเต็มใจที่จะจ่าย และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านรายได้ กับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย พบว่ารายได้ที่ต่างกันมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชลธิชา ตั้งอัน (2534) พงษ์นรินทร์ ชื่นวงษ์ (2543) และ ธงชาติ กิตินุต (2543) ที่พบว่าบุคคลที่มีรายได้สูงจะมีความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติที่แตกต่างจากบุคคลที่มีรายได้ต่ำ เนื่องจากต้องการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่า

เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดพบว่ากลุ่มผู้ใช้บริการที่มีระดับรายได้ต่ำ มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรวิมล โรมรัตนพันธ์ (2543) นิศาชล สิริตรากร (2543) และศุภสิทธิ์ เตชะสุขสันต์ (2543) ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงมีระดับเจตคติด้านความห่วงใยต่อปัญหาน้ำเสียสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงจึงมีความเต็มใจที่จะจ่ายสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำ

สรุปได้ว่าความเต็มใจที่จะจ่ายต้องมีความสอดคล้องกับความสามารถที่จะจ่าย (Ability to Pay) ซึ่งความสามารถที่จะจ่ายนี้สามารถวัดและประเมินได้จากรายได้ของบุคคล ดังนั้นระดับรายได้ที่แตกต่างกันจึงอาจส่งผลต่อระดับความเต็มใจที่จะจ่ายที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาเปรียบเทียบตัวแปรด้านจำนวนผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนกับระดับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย พบว่าจำนวนผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนแตกต่างกัน มีความความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกัน โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ชลธิชา ตั้งอัน (2534) และธงชาติ กิตินุต (2543) ที่พบว่า จำนวนประชากรในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับความเต็มใจที่จะจ่าย แต่ผลการวิจัยครั้งนี้กลับขัดแย้งกับผลการวิจัยของ ศุภสิทธิ์ เตชะสุขสันต์ (2543) และ อาคม อุดมพันธ์ (2543) ที่พบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์ต่อความเต็มใจที่จะจ่าย

สรุปได้ว่าครัวเรือนที่มีจำนวนผู้อยู่อาศัยมาก มักจะมีความถี่ในการใช้ทรัพยากรในปริมาณมากกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนผู้อยู่อาศัยน้อย ดังนั้นเมื่อมีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ในปริมาณมาก ย่อมมีความเต็มใจที่จะจ่ายมากด้วยเช่นกัน

จากการอภิปรายผลการวิจัยความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสียที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจต่างกันมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา โปธานนท์ (2541) ซึ่งได้ทำการศึกษาความตระหนักและการประเมินคุณค่าแม่น้ำปิงของประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่พบว่าตัวแปรที่มีความสำคัญได้แก่ อาชีพ รายได้ และจำนวนผู้อยู่อาศัยในครัวเรือน

2) การเปรียบเทียบปัจจัยทางสังคมกับระดับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสีย

ปัจจัยทางสังคมของกลุ่มผู้ใช้บริการที่นำมาเปรียบเทียบกับระดับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสีย ได้แก่ระดับความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำ ระดับเจตคติที่มีต่อปัญหาน้ำเสีย และ ระดับความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาหน้าเสีย

จากการศึกษาเปรียบเทียบตัวแปรด้านความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำกับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย พบว่าระดับความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำที่แตกต่างกันมีความแตกต่างในระดับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อทำการเปรียบเทียบพบว่ากลุ่มผู้ใช้บริการที่มีความรู้เรื่องมลพิษทางน้ำมาก มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียมากกว่ากลุ่มอื่นๆ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ดารุณี อุษตระกูล (2532) และ วรวิมล โรมรัตนพันธ์ (2543) ที่พบว่า

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ใกล้แหล่งปัญหาจะมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมมากและจะมีการแสดงออกเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

สรุปได้ว่าความรู้มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์และความคิดเห็น ดังนั้น ผู้มีความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำมาก อาจเกิดจากการมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุการเกิดมลพิษทางน้ำหรือได้รับผลกระทบจากมลพิษทางน้ำย่อมมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียมากกว่าผู้มีความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำน้อย

จากการศึกษาเปรียบเทียบตัวแปรด้านระดับเจตคติที่มีต่อปัญหาน้ำเสียกับระดับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย พบว่าระดับเจตคติต่อปัญหาน้ำเสียที่ต่างกันมีความแตกต่างในระดับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสีย โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ ภิบาลสุข (2534) และ วรุณี โรมรัตนพันธ์ (2543) ที่พบว่า เจตคติที่ไม่ดีต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม(น้ำเสีย) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบริการบำบัดน้ำเสีย เมื่อเปรียบเทียบตัวแปรด้านเจตคติที่มีต่อปัญหาน้ำเสียกับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียพบว่ากลุ่มผู้ใช้บริการที่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อปัญหาน้ำเสียมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

สรุปได้ว่าเจตคติที่มีต่อปัญหาน้ำเสียนอกจากจะมีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นของประชาชนแล้วยังมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียเนื่องจากผู้มีความรู้สึกเห็นด้วยกับปัญหาน้ำเสีย(มีเจตคติที่ไม่ดีต่อปัญหาน้ำเสีย) หรือมีความรู้สึกนึกคิดในแง่ลบต่อปัญหาน้ำเสียมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียมากกว่าผู้มีความรู้สึกเห็นด้วยน้อย(มีเจตคติที่ดีต่อปัญหาน้ำเสีย)

จากการศึกษาเปรียบเทียบตัวแปรด้านระดับความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา มลพิษทางน้ำที่ต่างกัน มีความแตกต่างระดับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวแปรด้านระดับความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา มลพิษทางน้ำกับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสีย พบว่ากลุ่มผู้ใช้บริการที่มีความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา มลพิษทางน้ำในระดับสูง มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบำบัดน้ำเสียมากกว่ากลุ่มอื่นๆ สอดคล้องกับ แนวคิดของ ศักดิ์สิทธิ์ ตรีเดช (2530) ศิริธัญญ์ ไพโรจน์บริบูรณ์ (2530) และ เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2533) ที่พบว่าประชาชนมีความยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย เนื่องจากเห็นว่าทุกคนได้รับประโยชน์จากการบำบัดน้ำเสีย เพราะทุกคนมีสิทธิอย่างสมบูรณ์ที่จะได้อยู่อาศัย

ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ดังนั้นประชาชนผู้ผลิตน้ำเสียจึงต้องจ่ายค่าบริการบำบัดน้ำเสีย เพื่อเป็นการรับผิดชอบต่อมลพิษที่เกิดขึ้น

สรุปได้ว่าความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาหน้าเสียเกิดจากการคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและการคำนึงถึงหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย ดังนั้นความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาหน้าเสีย จึงมีความสัมพันธ์กับความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสียที่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการบำบัด

จากการอภิปรายผลการวิจัยความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสียที่มีปัจจัยทางสังคมต่างกัน สรุปได้ว่าการศึกษเปรียบเทียบตัวแปรด้านสังคมกับระดับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย พบว่าปัจจัยทางสังคมที่แตกต่างกันมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบริการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรวรรณ สิริรัตน์ (2540) ซึ่งได้ทำการศึกษาทางเลือกในการกำหนดค่าบริการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองพิษณุโลกผลการศึกษพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการจำแนกกลุ่มผู้เต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำ เจตคติที่มีต่อปัญหาน้ำเสีย และความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาหน้าเสีย

จากอภิปรายผลโดยภาพรวมสรุปได้ว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคมที่แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์ต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.3 ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1) ผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสียมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบริการบำบัดน้ำเสีย ในราคาสูงขึ้นหากได้รับบริการที่ดีขึ้นดังนั้นเทศบาลควรมีการปรับปรุงการให้บริการ ด้านการระบายน้ำเสีย เช่นปัญหาท่อระบายน้ำมีกลิ่นเหม็น ปัญหาท่อระบายน้ำอุดตัน และปัญหาท่อระบายน้ำไม่ทันให้มีสภาพดีและสามารถใช้งานได้อย่างเต็มที่

2) ผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสียมีความคาดหวังค่อนข้างสูงว่าสุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อมจะดีขึ้นหากเทศบาลสามารถสร้างความเชื่อมั่นได้ว่าน้ำที่ผ่านกระบวนการบำบัดน้ำเสียสามารถใช้อุปโภคบริโภคได้อย่างปลอดภัย ผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสีย ย่อมมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบริการบำบัดน้ำเสียในราคาที่สูงขึ้น

3) ควรมีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับน้ำเสียให้ประชาชนในพื้นที่ทราบ อย่างละเอียดเนื่องจากประชาชนยังขาดการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาน้ำเสีย

แหล่งกำเนิดน้ำเสียและวิธีการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือ ในการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย และเกิดความร่วมมือในการจ่ายค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย

4) เทศบาลควรนำแนวคิดผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายมาใช้ โดยมีหลักเกณฑ์ในการเก็บ ค่าบำบัดน้ำเสียที่แตกต่างกัน เพื่อให้สอดคล้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคม ของผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสียที่แตกต่างกัน โดยผู้ปล่อยน้ำเสียในปริมาณมากเทศบาล อาจดำเนินการจัดเก็บเก็บค่าบำบัดน้ำเสียในราคาที่สูงกว่าผู้ปล่อยน้ำเสียในปริมาณน้อย จากการอภิปรายผลการวิจัยความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้ใช้บริการระบบบำบัดน้ำเสียที่มีปัจจัย ทางสังคมต่างกัน แล้วจึงนำราคาค่าบำบัดน้ำเสียมาถ่วงเฉลี่ยเพื่อให้ได้รายได้เพียงพอ ที่เทศบาลสามารถดำเนินงานได้

5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรมีการเพิ่มเติมตัวแปรในการวิจัย ได้แก่ ทัศนคติ ความคิดเห็นและความ พึงพอใจของประชาชน หลังจากทีเทศบาลดำเนินการจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมของประชาชน ทั้งก่อนและหลังจากทีเทศบาลดำเนินการจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสีย ว่ามีการเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้น้ำ และการปล่อยน้ำเสียมากน้อยเพียงใด

3) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมของผู้ปล่อยน้ำเสีย ทั้งในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาลว่ามีความแตกต่างในปริมาณการใช้น้ำและการปล่อยน้ำเสียมากน้อยเพียง ใด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการน้ำเสียในพื้นที่นอกเขตเทศบาลต่อไป